

Интервю на Васил Николов от Националния археологически институт и музей на БАН

*По време на разкопките на праисторическия
солдобивен и градски център Провадия-
Солницата*

1. Моля, представете се.

Член-кореспондент Васил Николов – археолог-праисторик. Доктор на науките съм от 1998 г., а професор станах през 1999 г. През периода 1989-1999 г. бях ръководител на Секция за праистория, през 1999-2003 г. бях заместник директор, а от 2003 до 2007 г. – директор на Националния археологически институт с му-

зей на БАН. От 2003 г. съм председател на Научния съвет на НАИМ. През 1991 г. по съвместителство бях и директор на Дирекция “Музеи и художествени галерии” в Министерство на културата. Бях член на Общото събрание на БАН (2001-2008 г.), понастоящем съм член на Управителния съвет на БАН (от 2012 г.).

Роден съм на 31.12.1951 г. в Бяла Слатина. Завърших специалност История с профил Археология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1976 г. През 1982 г. защитих първата си докторска дисертация („кандидат на ист. науки“). Като стипендиант на фондация Александър фон Хумболт в Института за пра- и ранна история и предноазиатска археология – Университет на Саарланд, Саарбрюкен, Германия, през 1991-1993 г. работих върху късния неолит в Тракия, което по-късно стана и тема на втората ми докторска дисертация („доктор на историческите науки“, 1998 г.). Със стипендия от същата фондация многократно съм продължавал изследванията си в немски университети. Изследователски стипендии съм получавал също от фондации ДААД (Германия), Фриц Тисен (Германия), Мелон (САЩ).

В Националния археологически музей на БАН

2. Коя научна институция представявате и с какво се занимавате?

Преминал съм целия си досегашен професионален път в Националния археологически институт с музей на БАН – от 1984 до днес. Това е най-стария музеен и научно-изследователски център в България, създаден през 1892 г. Това е и най-голямата институция за археологически изследвания в Югоизточна Европа. Осъществява голямата част от теренните археологически проучвания в България, както и научно-методически контрол върху

дейността на всички археологически екипи в страната. В последните две десетилетия извършва широкомащабни спасителни разкопки, които задължително предшестват изпълнението на големите инфраструктурни проекти – напр. автомагистрала и газопроводи. Националният археологически музей като част от нашата институция има богата постоянна експозиция, а често предлага и атрактивни временни изложби. Аз принадлежа към секцията за праистория, учените в която се занимават предимно с късната праистория на днешните български земи, т.е. с първата европейска цивилизация, развивала се в нашия регион през VI и V хилядолетие пр. Хр.

3. Кое Ви запали към науката и кога се случи това?

Учителката ми в началното училище Донка Тодорова твърди, че в някаква писмена работа в III клас съм писал, че искам да стана археолог. Всъщност, интересът ми към историята идва от дядо ми Илия Гешев, който е бил учител по история в Бяла Слатина. Разказите му за древната история на Месопотамия и Египет, за историята на България разпалваха въображението ми. Съвсем определено желанието ми за научни занимания съществуваше в мен вече в гимназиалните класове, но се оформи окончателно в първи курс в Софийския университет, където завърших специалност история. В университета написах и първите си научни и научно-популярни статии, организирах студентска археологическа експедиция.

4. Имате одобрен проект в последната сесия на Фонд научни изследвания, как се казва той и какви ползи ще има проекта в науката?

Проектът носи дългото заглавие „Ранен рудодобив и металургия в източната част на

Средногорската металогенна зона (V хил. пр. Хр. – I хил. сл. Хр.). Археологически, геологически и геофизични изследвания на следи от древен рудодобив и металургия в Бургаския и Ямболския руден район“. Досегашните изследвания показват, че източната част на Балканския полуостров и по-специално територията на България, е зоната на най-ранен добив на метали в Европа. Предлаганият проект се фоку-

сира върху два от най-перспективните от геологическа и културно-историческа гледна точка рудни райони с цел откриване, документиране и изследване на следите от древен рудодобив и добив на метали.

Проектът е насочен към изучаване на древния рудодобив и металургична дейност и предвижда локализиране, описване и изследване на повърхностни и затрупани древни минни изработки. Планирани са също така издирване, локализиране и описване на металодобивни обекти, древни миньорски селища и др. съоръжения в обхвата и непосредствена близост на рудните полета чрез анализ на географски данни (топографски карти, сателитни снимки, LiDAR изображе-

Спрезидентите на САЩ Джордж Буш и на Република България Георги Първанов - представяне на праисторически находки в Националния археологически музей на БАН

ния и др.), теренни археологически обходи, геолого-минераложки и неdestructивни съвременни геофизични методи. При изпълнението на проекта ще се направи сравнителен анализ на вида и хронологията на древните добивни и металургични дейности в двата рудни района като се акцентира на връзката между геологически условия и свидетелствата за древен рудодобив. Детайлните археометалургични, геолого-минераложки и геофизични изследвания на местата на древен рудодобив и металодобив, както и на руди, оръдия на труда, метални изделия и отпадни продукти (шлака и др.) ще позволят реконструкция на рудодобива, първичната преработка на рудата и металургичните процеси през периода на ранната металургия (V хил. пр. Хр. – I хил. сл. Хр.). Резултатите ще бъдат популяризирани чрез доклади на регионални и международни конференции, научни публикации в български и международни списания, организиране на изложба, интернет сайт на проекта и издаване на двуезична научно-популярна книга.

5. С какво заглавие беше последната Ви публикация?

Това е статия – „Провадия-Солницата: «город» V тыс. до н. э. в Западном Причерноморье“, която беше публикувана в Москва, в издадения от Археологическия институт сборник „Древние культуры юго-восточной Европы и западной Азии“. Посветен е на паметта на един от най-изтъкнатите руски археолози в следвоенния период Н. Я. Мерперт. В статията излагам

аргументите си за превръщането на най-древния в Европа солодобивен център Провадия – Солницата в първия праисторически градски център на нашия континент.

6. Има ли бъдеще науката в България и как го виждате Вие?

Ако говорим за човешки потенциал, науката в България може да има бъдеще. Макар че, голяма част от този потенциал изтече навън, все пак съм оптимист в този аспект на предпоставките за развитие на науката. Но този потенциал би заработил тук само ако му бъдат създадени условия за това, иначе изтичането на тези хора навън ще продължи. Въпреки всичко което се пише и говори, въпреки ангажиментите на страната като член на Европейския съюз т.нар. държава по-скоро пречи, отколкото да подпомага науката. Пример е и отношението към Българската академия на науките, която и в ролята си на национален експертен център едва свързва двата края. Без да влизам в подробности, не съм оптимист за развитието на истинската наука в България поне през следващото десетилетие.

7. Как оценявате работата на екипа си?

Блазня се от мисълта, че създадох голям и много добър археологически екип. Първите в него бяха още студенти, когато започнахме, сега вече някои от тях ръководят свои екипи. Не всички издържаха критериите, някои отпаднаха през годините. Сега почти всички в моя екип са вече завършили

археолози. Условието в една археологическа експедиция са трудни, понякога екстремни, но успяваме. Заедно сме в теренните изследвания, заедно сме в кабинетната работа, заедно публикуваме.

8. Има ли млади хора, които искат да се занимават с наука?

Очевидно е, че престижът на науката рязко падна. Както вървят нещата, скоро ще започнат да гледат на желаещите да се занимават с наука с насмешка или съжаление. Може би затова приеха закон за академичния състав, според който всеки малко по-амбициозен човек може да стане професор. Непрестижен, ама професор! Никому неизвестен зад граница, но професор! Все пак е по-коректно да говоря за моята област. Да, все още има такива млади хора, студенти и докторанти, които искат да се занимават с наука, но не съм сигурен докога ще запазят мотивацията си за истинската наука. Със сигурност ще има такива, но се страхувам, че броят им намалява, губи се конкурентната среда, която води до високи критерии. Забелязвам го вече в нашата гилдия, нивото като че ли пада, вместо да расте.

9. Какво бихте казали на хората, които все още се колебаят дали да се занимават с наука в България?

Не бих се ангажирал с реклама на научната работа. Желанието за това трябва да идва „отвътре“. За истинската наука се иска силна вътрешна мотивация, много душевни и физически

сили, готовност за самоограничаване от много аспекти на живота. Добрият учен е малко или повече самотник. А в България трябва да се добави недостатъчна или остаряла материална база, мизерно заплащане на труда, negliжиране на научните изследвания и резултати, че дори и подигравки (спомнете си непремерените приказки на един бивш финансов министър). Колкото до моята изследователска сфера – още по-трудно е. Археологът, който иска да навлезе дълбоко в знанието за древността, първо се сблъсква силно с реалността, в която трябва да бъде мениджър на провизорна „фирма“, т.е. да организира финансирането, организирането и изпълнението на теренната работа, и едва след това да бъде учен – на терена и в кабинета. Не мога да препоръчам, но и не искам да откажа някого от научно-изследователската сфера като житейски избор. Но този, който успее да прогледне в истинската наука, се чувства свободен и щастлив. Свободен и щастлив самотник.

10. Какво, според Вас, трябва коренно да се промени в България спрямо науката?

Какво ли не! Зависи каква наука искаме да правим. Каква роля отрежда на науката обществото, съответно държавата. При сегашните нагласи за negliжиране на науката и предвид катастрофално падналите критерии в образованието, особено във висшето, всякакви изразени тук виждания за системата на науката в България ще изглеждат като фантазии. Затова не искам да рискувам. Достатъчно неосъ-

ществени държавни концепции в тази област имаме. Непрекъснато ни се препоръчва да участваме в конкурси за европейско финансиране на научни проекти, за европейски или други стипендии. Добре, правим го, но това далече не е достатъчно. Държавата гледа отстрани и смята, че с това си е свършила работа. Наистина няма стратегия! Политическата класа не иска или не може да осъзнае, че няма модерна и силна държава без собствени научно-изследователски центрове и собствен научен потенциал, без истинска наука.

11. Занимавали ли сте се с нещо извън научната работа?

Както казах, работата на археолога изисква комплексни умения извън това, което бих определил като „чиста“ наука. В този смисъл, работата ми винаги е била „интердисциплинна“. И особено през периода, когато бях директор на Националния археологически институт и музей – по-скоро бях мениджър, отколкото учен. Но все пак научната ми работа винаги е била водеща.

БГ Наука организира научна конференция по повод 50-ти брой на сп. „Българска Наука“

БГ Наука продуцира документалният филм „На Нож!“ посветен на 100 годишнината от Балканската война.

www.1912.nauka.bg

БГ Наука е безплатно, защото знанието трябва да достига до всеки.

БГ Наука е електронно издание, за да може всеки българин по света да има достъп до него.

admin@nauka.bg

НАПИШИ И ИЗПРАТИ СВОЯ СТАТИЯ!

<http://nauka.bg/forum/index.php?showtopic=16174>

WANTED

Завърши MBA, стани ТОП мениджър!
130,000 щ.д. средна заплата *

ACCESS
MBA

One-to-One
MBA събитие
СОФИЯ, 11 май

- Индивидуални срещи с директори по прием на MBA студенти
- Лични консултации със специалисти от Access MBA
- Конференция с представители на бизнес училища и семинар за GMAT

Задължителна регистрация на:

www.accessmba.com

* Средна работна заплата на завършилите MBA в топ 100 бизнес училища 3 години след дипломирането им.